

NIEUWE POLEN, OUDE KWALEN

Naar schatting ruim 100.000 in Nederland

Eén van nieuwste groepen in Nederland zijn de Polen, vooral sinds de toetreding van Polen tot de EU in mei 2004. Hun verschijning bleef niet onopgemerkt. Half februari was er in Nijmegen zelfs een congres van Osmose met de titel: 'De Polen blijven!' Eigenlijk zijn ze opnieuw gekomen, al is het dan deze keer op sterkte. Blijven lijkt waarschijnlijk. Minister Donner wil zelfs meer Polen hier hebben. Hier een poging om belangrijke kenmerken van de Polen, hun achtergrond en hun gezondheid te beschrijven.

ARTHUR GRAAFF

FOTO: JOOST VAN DEN BROEK/HH

Naar schatting leven er nu tussen 60- en 100.000 Polen in Nederland. De meesten van hen verblijven hier voor langere perioden van maanden tot jaren en een snelgroeïende groep zelfs tamelijk permanent, vaak al samen met hun vrouw en kinderen.

Hun situatie lijkt oppervlakkig gezien redelijk: de meeste Polen hebben hier werk. dat nu geheel legaal verricht kan worden. Maar een Poolse psychiater die al jaren in Nederland gevestigd is, Iwona Smoktunowicz, zet vraagtekens bij de situatie. 'Veel mensen hebben geen toekomstplan. Zij denken: *voorlopig werk ik en ben maar tijdelijk in Nederland*. Dus ze integreren niet.'

Omdat ze nu legaal in Nederland zijn, hebben de Polen nu ziekteverzekeringen en makkelijker toegang tot de zorg. Een vergelijkbaar systeem van volksverzekering bestaat in Polen. In Nederland zijn een twintigtal Poolse medici werkzaam, voornamelijk gekomen met de vijfde Poolse golf in 1981, waaronder de psychiater mevrouw Smoktunowicz en tandartsen. Zij wijden zich overigens niet per se aan hun landgenoten.

De sociale situatie van de Polen die nu komen is niet die van absolute beginners: sinds de Tweede Wereldoorlog bestaan er bijvoorbeeld al Poolse parochies in Ne-

derland, onder de hoede van de Poolse Katholieke Missie Amsterdam met vijf priesters Die parochies zijn de laatste drie-vier jaar sterk gegroeï- de kerken zitten elke zondag vol. De leiding berust bij vijf Poolse priesters, die op zaterdagen en zondagen van vroeg tot laat her en der missen lezen.

Dokter Smoktunowicz wijst op sociale verschillen, die stressvormend werken voor de nieuwe Polen: je kunt in Nederland niet onaangekondigd bij iemand op bezoek komen, je kunt van kennissen geen geld lenen zoals in Polen, gasten zijn bij lange na niet zo heilig als in Polen, en het Nederlandse 'koele calvinisme' en matige beleefdheid botsen volgens haar met de Poolse emotionaliteit en omgangsvormen. Maar er zijn ook bindende elementen: 'De aardappel verenigt ons', zegt ze, want die is bij Nederlanders en Polen even populair. Haring ook: maatjes zijn in Polen bekend en heten daar 'Matjes'.

Hoewel de meeste Polen nu legaal (kunnen) werken, blijkt het volgens hoofdredacteur Krzysztof Biret van het weekblad *Niedziela w Holandii* nog steeds voor te komen dat er werkgevers zijn die niet zorgen voor correcte aanmelding van hun Poolse werkers, waardoor zij onverzekerd zijn maar dat niet beseffen. Dit probleem wordt onderschreven door psychiater Smoktunowicz. Zij benadrukt dat gebrek aan talenkennis de nieuwe Polen vooral opbreekt.

POOLSE WIJK

In Den Haag is rond de Beeklaan zelfs al een 'Poolse' wijk ontstaan, compleet met winkels, cafés en scholen.

Er zijn over het land verspreid nu naar schatting zo'n dertig Poolse winkels en ook al bijna dertig Poolse scholen, dat wil zeggen plaatselijke organisaties die meestal in de weekeinden cursussen Pools voor kinderen uit Poolse gezinnen bieden.

ARBEIDSSITUATIE

De arbeidssituatie van de nieuwe Polen is niet ongunstig voor degenen onder hen die gezond en midden dertig zijn. De hier werkende Polen zijn overwegend mannen tussen de 20 en 45, terwijl er ook een forse groep gehuwde zowel als ongehuwde vrouwen is.

De Polen mannen komen hier vaak als vaklieden om te werken bij woningonderhoud of in de bouw, vrouwen maken vaak schoon of werken als ongeschoolde, vaak zwaar werk. Zij maken meestal wel

BLIJVEN DE POLEN?

Osmose, adviesbureau voor multiculturele vraagstukken, formuleerde het voor het congres 'De Polen blijven' afgelopen februari als volgt: 'Volgens sommige politici is de instroom van arbeidsmigranten uit Oost-Europa een groot probleem. We dreigen dezelfde fouten te maken als dertig jaar geleden toen de gastarbeiders uit Marokko en Turkije hier naartoe kwamen. Er klinkt veel kritiek op het gedrag van de Polen: ze zouden vaak dronken en luidruchtig zijn, spreken geen Nederlands en klitten steeds meer samen in hun eigen leefgemeenschappen. Hun kinderen gaan hier naar school, maar spreken de taal slecht. Kortom: ze integreren niet of nauwelijks.'

langere dagen dan Nederlanders (van 8 tot 8 is geen uitzondering) en werken vaak ook op zaterdag.

In vergelijking met mensen in Polen verdienen de nieuwe Polen in Nederland vaak voor hun idee redelijk. Dat geldt vooral voor degenen die in de regio's Wasse-naar, Aerdenhout of het Gooi klussen.

Zo eens in de twee of drie maanden reizen de Polen een paar dagen naar huis, waarbij ze de hele rit bij voorkeur per bus of auto in één ruk doen – vaak 1100 km of meer. Daarbij lijken ongelukken onvermijdelijk te horen.

Een flink aantal mannen en vrouwen leeft op deze manier al een aantal jaren, en begint volgens dr Smoktunowicz nu te merken dat het gebrek aan gezinsleven hen opbreekt, en vaak hebben zij gezinnen in Polen. Velen van hen overwegen daarom permanente migratie naar Nederland. In het Duitse Laarbruch (vlakbij Venray) is een oud Brits legerkamp nu Pools woonoord.

MEDISCH

Zoals veel Europese volkeren zijn Polen over het algemeen veel meer aandacht van medici gewend dan in het haastige Nederland gebruikelijk is, zo stelt dr Smoktunowicz. Ook gebruiken – net als onze burens – over het algemeen meer medicijnen.

Psychiater Smoktunowicz wijst er wel op, dat de Nederlandse haastcultuur in de Poolse medische spreekkamers niet echt voorkomt. Ook is de arts daar nog steeds een autoriteit, maar een die wel uitvoe- ▶

LAND EN VOLK IN CIJFERS

HOOFDSTAD

Warschau (3 mln inw.)

REGERINGSVORM

Republiek, lid EU dd 2004

RELIGIE

Rooms-katholiek 90%

(CIA World Factbook)

OPPERVLAKTE

310.000 km (10X NL) (CIA World Factbook)

INWONERS

39 mln (Poolse offic. statistiek 2007)

BEVOLKINGSDICHTHEID

125 per km (CIA World Factbook)

WERKLOOSHEID

12,7% (Poolse offic. statist. 2007)

ACTIEVE ARTSEN

2,1 per 1000 (OECD 2005)

VOLKSVERZ. ZIEKTEKOSTEN

Ja

HIV/AIDS PREVALENTIE

0,1% v.d. bevolk. (CIA World Factbook)

WAT SCHELT DE POLEN?

Net als bij alle groepen nieuwkomers zijn er bepaalde kwalen waaraan Polen meer dan Nederlanders lijden. Hier een poging tot overzicht.

STRESS Polen zijn gewend aan de diaspora – in de UK bijvoorbeeld, leven nu naar schatting een half miljoen Polen om nog maar te zwijgen van de VS, waar er 20 miljoen schijnen te wonen (inclusief mensen van Poolse afkomst. Het taalprobleem levert onder meer met de autoriteiten misverstanden op. De beduchtheid voor autoriteiten zit er bij Polen, afkomstig uit een voormalig communistisch systeem in een land waar nu nog enige corruptie heerst, in ieder geval dieper in dan bij Nederlanders.

OVERWERKTHEID Dit is een probleem dat met de Poolse status van nieuwkomers te maken heeft. Polen zijn bereid langere dagen te maken en bovendien harder te werken dan Nederlanders (doorgaan tot het af is). Zij hebben vaak als uitgangspunt dat zij als buitenlanders en nieuwkomers in Nederland meer hun best moeten doen dan de Nederlanders zelf.

ALCOHOLISME Een probleem hierbij vanuit de Nederlandse optiek is een zekere miskenning door de Polen zelf vanwege het algemeen hoge Poolse niveau van alcoholgebruik. Volgens psychiater Smoktunowicz drinken Polen op zich niet meer dan Nederlanders – maar daar denken sommige Nederlanders met Poolse contacten anders over. Overigens drinken Polen tijdens hun werk in Nederland, anders dan in hun eigen land in bijvoorbeeld een sector als de bouw, relatief weinig tot niets. Er bestaan al wel Poolse AA-groepen in Amsterdam en Rotterdam, en er is in Rotterdam ook een Poolse katholieke organisatie voor hulp aan alcoholisten, *Viatrak* (molen) genaamd

ARBEIDSONGEVALLEN Volgens sommigen vormen arbeidsongevallen voor de nieuwe Polen, die meestal jong of in de kracht van hun leven zijn en veelal zwaar werk doen, meestal in de bouw, als klusser of in de landbouw, het grootste gezondheidsrisico. Door dit werk met onder meer elektrische machines en op trappen en steigers, de langere werkdagen die Polen maken, de mindere kennis van moderne veiligheid en door het taalprobleem lopen Poolse bouwers en klussers hier een groter risico.

SEKSUELE GEZONDHEID Abortus provocatus was onder het communisme een toegelaten manier van geboortebeperving. Voor Poolse vrouwen van nu 25 tot 45 speelt dit nu in mindere mate vanwege de modernere middelen. Sinds de val van de muur heeft de katholieke kerk zich in Polen met groeiend succes tegen abortus verzet, maar toch is de pil als alternatief vooral voor Polen uit minder rijke delen van het land geen automatisch alternatief, want vaak te duur. Condooms zijn niet geheel ingeburgerd, mede door het afwijzende standpunt van de katholieke kerk.

HART- EN VAATZIEKTEN Veel roken (veel meer dan Nederlanders), regelmatig alcoholgebruik en in het algemeen een wat ongezonde voedingspatroon dan de Nederlanders (meer vetten, minder groente en fruit) geven Polen meer kans op van hart- en vaatziekten. Door de leeftijd van de Polen in ons land is dit momenteel een minder probleem.

DEPRESSIE Depressie vormt volgens psychiater Smoktunowicz een duidelijk risico. Deze ontstaat soms door een combinatie van alcohol en sociale isolatie. Na een jaar of twee hier werken is het nieuwe er wel af, en ontdekken veel Polen dat zij in Nederland nauwelijks een leven hebben: maar één dag

in de week vrij, heel weinig contacten buiten hun eigen kleine kringetje. Dat is bij het deelnemen aan Poolse parochies iets beter, omdat de Polen daar tussen een veel grotere groep landgenoten zitten en bovendien op enige hulp van de priesters kunnen rekenen. De Polen kennen overigens nog een vrij fors taboe op het praten over zaken als depressies, en ook hier kan ontkenning of negeren daarom een belangrijke rol spelen. Uit een kleine peiling van de auteur onder negen ‘nieuwe’ Polen in Nederland bleek dat niet één van hen op de hoogte was van een modern antidepressivum als Prozac – of wilde uitkomen voor die kennis.

TBC Resistente TBC-bacillen komen voor in Polen. Door de ligging van Polen dicht bij bekende TBC-haarden als Rusland, Wit-Rusland en de Oekraïne, is resistente TBC in Polen een toenemend probleem geworden in de laatste vijftien jaar. Veel Polen kunnen dan ook makkelijk dragers van resistente bacillen zijn. Het benoemen van dit punt kan bij Polen gevoelens van gediscrimineerd worden oproepen.

MRSA Enkele bacteriestammen zijn resistent tegen het antibioticum methicilline. Deze methicilline-resistente staphylococcus aureus (MRSA) komt in Polen relatief meer voor dan in Nederland. Hier geldt hetzelfde als voor TBC. Als een ziekenhuis bij iemand MRSA constateert, moet de drager vaak in quarantaine. Deze controle en maatregelen kunnen tot gevoel van discriminatie leiden. Daarom lijkt uitleg dat het ziekenhuis iedere buitenlander controleert nuttig.

SOA-AIDS Er zijn geen grote verschillen bekend tussen Nederland en Polen. Op SOA en AIDS heerst in Polen meer een taboe dan onder Nederlanders, en het condoomgebruik in Polen is belangrijk lager dan in Nederland.

► rig uitlegt. De taalbarrière speelt ook voor de nieuwe Polen een grote rol. Wat zij zich volgens dr Smoktunowicz niet realiseren, is dat in Nederland gewerkt wordt met ‘best practices’, waarbij ook de statistische kans op verergering mede bepaalt welke behandeling iemand kan krijgen. Dat is in Polen onbekend – iedere patiënt is daar vooralsnog een individu.

Bronnen: de Poolse Ambassade, dr I. Smoktunowicz, psychiater te Amsterdam, en de heer K. Birlet, uitgever te Den Haag. De auteur, Arthur Graaff woonde en werkte vier jaar in Polen.

FOTO: HOOGTEYLING/HH